

політичного та морального диктату руської православної церкви. Інститут православної церкви став наддержавною політичною структурою, агенти якої здійснюють безперервний ідеологічний деструктивний вплив на суспільну та індивідуальну свідомість та поведінку росіян;

- принцип мілітаризації масової свідомості – ідея тотальної мілітаризації суспільства включає культивування війни, зброї, бандитизму, смерті, альтруїзму та жертвності заради «великодержавних» та національних цілей.

Таким чином, рашизм це державна антидемократична мілітаристська шовіністична ідеологія Росії, яка знецінює основоположні права і свободи людини, культивує особу Путіна, державний терор і війну як способи досягнення внутрішньополітичних чи зовнішніх цілей; формує національне упередження, параноїдальну зверхність росіян по відношенню «до усього чужого» або не русифікованого.

Отже, вважаємо, що в умовах війни, вкрай необхідним є офіційне тлумачення терміну «рашизм» та похідних від нього на основі вже опублікованих статей українських та іноземних авторів із внесенням цього терміну до офіційних термінологічних словників української мови.

---

1. Арендт Х. «Банальность зла» Ханны Арендт: тезисы, которые потрясли мир. Москва. 2008. 195 с.

2. Сич О. Ідеологія і практика московського рашизму мають бути засуджені світовою спільнотою // <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3424149-ideologia-rasizmu-mae-but-i-zasudzena-svitom-ak-nacizm-i-fasizm-istorik.html>.

Завгородня Ю. С.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах демократичної, правової держави органи публічної влади виконують свої повноваження, виходячи з людських прав; останні визначають межі діяльності влади та є гарантією недопущення свавілля з її боку. Відповідно, людським правам приділяється значна увага громадянським суспільством, яке й контролює публічну владу на предмет виконання завдання із забезпечення прав і основоположних свобод людини. Так, відповідно до Конституції України саме забезпечення прав людини є головним обов'язком держави [1].

У контексті прав людини не можна не згадати і про права дитини, які, на нашу думку, є тісно пов'язані між собою. Так, навряд чи можна уявити державу, в якій будуть забезпечуватися людські права та основоположні свободи і при цьому не будуть визнаватись права дитини. Відтак, наявність людських прав створює передумови (є неодмінним фактором) забезпечення прав дитини.

При цьому не можемо не відмітити той факт, що правам та основоположним свободам людини властивий природний характер, а відтак, держава не може «давати» чи «скасовувати» ці права і особи. Як вказується в основному законі української держави «права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними» [1]. Хоча, цілком зрозуміло, що права та свободи людини можуть бути обмежені за наявності до того підстав. Одним з факторів, що призводить до значного обмеження людських прав є воєнний стан. Відзначимо, що останній суттєво впливає і на стан забезпечення прав дитини.

Для Української держави питання забезпечення прав людини і прав дитини в умовах воєнного стану стало на порядку денному після повномасштабного вторгнення Росії в Україну та тимчасову окупацію частини її території, бомбардувань практично усіх регіонів України.

За даними Офісу Генерального прокурора України станом на ранок 15 червня 2022 року в період повномасштабного вторгнення Росії загинули 313 дітей та 579 дітей було поранено. Найбільше постраждало дітей у Донецькій області - 291, Харківській - 169, Київській - 116, Чернігівській - 68, Луганській - 54, Херсонській - 52, Миколаївській - 48, Запорізькій - 30, Сумській – 17 [2].

Наголосимо, що це дані лише щодо безпосередньої шкоди життю та здоров'ю дитини, що не враховують психічний стан дітей, тяжкі психологічні травми, у тому числі й від вбивства на їх очах батьків, згвалтувань та ін., що вплинуло на подальший розвиток дитини. Означене визначає актуальність тематики забезпечення прав дитини в умовах воєнного стану.

У демократичній, правовій державі обмеження людських прав та основоположних свобод здійснюється суто за наявності для цього об'єктивних підстав. На нашу думку, випадки обмеження людських прав доцільно об'єднати у декілька груп (які визначають особливі підстави такого обмеження):

Першу групу складають випадки обмеження окремих людських прав, що здійснюються в звичайних умовах функціонування суспільства. За усталеною практикою підстави такого обмеження закріплені у тих статтях Конституції України, що закріплюють відповідне право. Так, для прикладу згадаємо ст. 35 Конституції України, у якій закріплено право на свободу світогляду та віросповідання. Відповідно до ч. 2 цієї статті «здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших

людей» [1]. Як бачимо, юридична норма встановлює декілька підстав для обмеження вказаного права:

- 1) законність;
- 2) легітимна мета.

Наголосимо, що дитина має ті ж права, що й інша людина. Права людини не можуть бути різними залежно, зокрема, від віку, що відповідає принципу рівності. Про людські права можна вести мову лише за умови їх рівності. Інакше, втрачається сутнісний характер прав людини.

Другу групу складають випадки обмеження людських прав, що здійснюються в екстраординарних умовах функціонування суспільства. Саме до цієї групи слід віднести й обмеження прав людини, а також прав дитини в умовах воєнного стану.

Як вказується у ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях ... та передбачає ... тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» [3].

Хоча цілком зрозуміло, що для введення такого стану передбачено додаткові умови та відповідна процедура, що слугує гарантією недопущення свавілля органів публічної влади.

Окрім цього слід вказати і на те, що не всі права людини та основоположні свободи людини можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного стану. Так, відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень» [1]. Далі в цьому приписі наводиться перелік тих статей, в яких закріплені права, що не можуть бути обмежені. Серед них вказано і ст. 51 та ст. 52, які безпосередньо стосуються дітей.

Так, у ст. 51 Конституції України серед іншого йдеться про державну охорону сім'ї та дитинства, а у ст. 52 – про рівність дітей у правах незалежно від низки факторів, зокрема, походження, народження в шлюбі чи ні, а також про заборону будь-якого насильства над дитиною [1].

Таким чином, в умовах воєнного стану на державу покладаються додаткові обов'язки щодо забезпечення прав людини, органи публічної влади зобов'язані вживати посилені заходи з охорони дитинства, виконання позитивних та негативних зобов'язань з реалізації прав дитини.

---

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Офіс Генерального прокурора. URL https://t.me/pgov_ua/4467

3. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12 травня 2015 року. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст.250.